

СЕКЦІЯ III. СХІДНІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

УДК 821.581(597):821.612.91:003.324.1/.4(043.2)
DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-346-3-18>

Вечоринська Т. В.

ORCID: 0000-0002-6942-4237

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри мов і літератур Далекого Сходу
та Південно-Східної Азії

Навчально-науковий інститут філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

КИТАЙСЬКОМОВНА ЛІТЕРАТУРА В'ЄТНАМУ: ВИТОКИ Й ГЕНЕЗА

Ключові слова: всесвітня китайськомовна література, китайська література, в'єтнамська література, китайські ієрогліфи, китайська мова.

Витоки проникнення китайської ієрогліфічної писемності до В'єтнаму можна прослідкувати задовго до сучасності¹. Морський шовковий шлях, що був подовженням материкового Великого шовкового шляху, сприяв розширенню дипломатичних і торгових зв'язків між Китаєм і країнами Південно-Східної Азії, а також зумовив міграцію китайців на південь. За часів династії Тан багато в'єтнамських вчених добре володіли китайською мовою, китайська ієрогліфічна писемність набула широкого використання [1, с. 193]. Масштабна імміграція переважно нижчих верств населення з південно-східних узбереж Китаю припала на династії Мін та Цін [2, с. 40]. Відтак китайці, які переїхали до південного В'єтнаму після падіння династії Мін, оскільки не бажали коритися владі династії Цін, називалися “мін хуонг” (в'єт. MinhHuong, кит. 明香), мігранти другої хвилі за часів Цін – “тань ха” (в'єт. Thanh Hà, кит. 清河), ці дві групи вирізняє лише ступінь культурної асиміляції з місцевим населенням. Іммігранти третьої

---

¹ ChũHán (кит. 淳漢, досл. “ханські ієрогліфи”) – в'єтнамський термін для китайських ієрогліфів, якими записувалася літературна китайська (в'єт. Hánvăn; кит. 漢文) та китайсько-в'єтнамська лексика. Офіційно використовувалися у В'єтнамі після того, як регіон дельти річки Хонгха був включений до династії Хань, і до початку 20 століття (111 до н. е. – 1919 р. н. е.).

хвилі зберегли власну культурну ідентичність, обравши відокремлене життя осторонь в'єтнамської громади переважно на півдні В'єтнаму у П'ятому міському окрузі Сайгона (на сьогодні – Хошимін) [4, с. 53]. Саме з ними пов'язане формування сучасної в'єтнамської китайськомовної літератури.

В'єтнамська китайськомовна література (越南华文文学 або 越华文学) – літературні твори, створені у В'єтнамі вихідцями з Китаю (华人) китайською мовою. Належить до корпусу досліджень закордонної китайськомовної літератури (海外华文文学) у Південно-Східному регіоні – китайськомовної літератури Південно-Східної Азії (东南亚华文文学), де її розвиток вважається найпотужнішим [3, с. 39]. Дослідниця Ту Веньхуей уточнює цю дефініцію, пропонуючи назву “нова в'єтнамська китайськомовна література” (越南华文新文学) [5, с. 100], вочевидь підкреслюючи продовження традицій китайськомовного красного письменства у В'єтнамі у новітній історії.

Генеза в'єтнамської китайськомовної літератури тісно пов'язана з історією обох країн. Ту Веньхуей пропонує умовно поділити її розвиток на три етапи [4, с. 53].

Етап перший, 1937–1954 рр. Антияпонська війна сприяла піднесенню патріотичного духу китайських іммігрантів у В'єтнамі, які у своїх творах мовою *байхуа* промовляли національні цінності. Їх праці переважно публікувалися у “Всенародній щоденній газеті” (“全民日报”), започаткованої Асоціацією національного порятунку *хуацяо* у В'єтнамі наприкінці 1938 року. Тематика цього літературного доробку була суголосна загальним тенденціям “фронтової літератури” їхньої батьківщини, за винятком того, що місця дій було перенесено у південні регіони з головними героями, одягненими у тропічне вбрання [5, с. 100]. Після закінчення Антияпонської війни на материковому Китаї спалахнула Визвольна війна, за часів якої до В'єтнаму прибували групи інтелектуалів із самого Китаю, Гонконгу та Тайваню, сприяючи розвитку в'єтнамсько-китайської літератури, зокрема привнесенням модерністських тенденцій тощо.

Етап другий, 1954–1975 роки. Цей етап на тлі війни і поділу країни на Північний та Південний В'єтнам був досить суперечливим: літературний світ більше не поповнювався притоком талановитих інтелектуалів ззовні, кістяк в'єтнамсько-китайської літератури становили літератори-іммігранти, які десятиліттями жили у В'єтнамі і були досить репрезентативними представниками літературного осередку, та молоді письменники, що народилися та виростили у В'єтнамі, зберігаючи китайську ідентичність, – втім, всі вони були змушені натуралізуватися та перетворитися з *хуацяо* на в'єтнамських китайців [4, с. 54]. Чимало молодих в'єтнамсько-китайських письменників вели активну творчу і новаторську

діяльність, організовували власні товариства, видавали періодичні журнали. Головним досягненням в'єтнамсько-китайської літератури цього етапу був підйом поезії, яка викликала дискусії між старою та новою школами та сприяла розбудові власне в'єтнамської китайськомовної поетичної традиції. Після возз'єднання Північного та Південного В'єтнаму в 1975 році уряд провів низку антикитайських заходів, а літературні та мистецькі об'єднання припинили своє існування, як і китайськомовні видання, за винятком урядової щоденної газети “Звільнення Сайгона” (《西贡解放日报》) [5, с. 101]. Багато китайських письменників були змушені покинути країну та переїхати до Північної Америки, Європи та Австралії, де вони продовжували підтримувати розвиток китайськомовної літератури і збагачувати доробок всесвітньої китайськомовної літератури в'єтнамською тематикою, вони відомі як “колишні в'єтнамсько-китайські письменники” (前越华作家) [4, с. 56].

Етап третій, 1975 рік – понині. З коригуванням політики В'єтнаму в'єтнамсько-китайська література почала відновлюватися наприкінці 1980-х років, а після нормалізації відносин між Китаєм і В'єтнамом у 1990-х роках темпи її розвитку прискорилися. Сучасні в'єтнамсько-китайські письменники складаються з трьох поколінь. Більшість письменників старого покоління – це ті, хто був активним у в'єтнамсько-китайських літературних колах до 1975 року, зокрема Лю Вейань (刘为安), Цю Мен (秋梦), Дао Фей (刀飞), Чень Гочжен (陈国正), Лін Сунфен (林松风), Се Чженьюй (谢振煜) та ін. Більшість письменників середнього віку народилися в 1960-х роках, їхній творчий розквіт припав на часи після об'єднання В'єтнаму, це – Чжао Мін (赵明), Юй Веньген (余问耕), Чжун Лін (钟灵) та ін. Більшість молодих письменників народилися у 1980-х роках і є новим поколінням китайських письменників, зокрема, Лін Сяодун (林小东), Цзен Гуанцзянь (曾广健), Лі Вейсянь (李伟贤), Цай Чжун (蔡忠) та ін. Найбільш репрезентативним і широко представленим жанром в'єтнамсько-китайської літератури лишається поезія, втім, за спостереженням Ту Веньхуей, їй не вдається досягти розквіту воєнних років [4, с. 55].

На сьогодні єдиними китайськомовними виданнями у В'єтнамі лишаються урядова щоденна газета “Звільнення Сайгона”, що раніше виходила зі шпальтою “Література та мистецтво” щонеділі, а пізніше – із щотижневим літературним додатком, а також два журнали, що друкуються коштами спілки в'єтнамсько-китайських письменників: “Китайськомовна література В'єтнаму” (《越南华文文学》, рік заснування: 2008) і “Літературне щоквартальне видання” (《文艺季刊》, рік заснування: 2012).

Визначним явищем в'єтнамсько-китайської літератури періоду відновлення, а особливо після вступу В'єтнаму до Світової організації торгівлі у 2006 році, є видання збірок китайськомовних письменників. Починаючи з 1980-х років було опубліковано понад 20 збірок творів трьох поколінь письменників, більшість із них – поетичні твори, а також мала проза і роман “Дівчина – сливовий квіт” (《梅花女》, 2020 року видання) за авторством письменника Лу Цзін'ї (陸進義).

Доробок в'єтнамсько-китайської літератури має багатий дослідницький потенціал. Очікується, що в найближчому майбутньому студії, присвячені китайськомовним творам у В'єтнамі, доєднаються до активно обговорюваного дискурсу китайськомовної літератури у світі.

Література:

1. 陈辽. 汉字文化圈内的域外汉文小说. *多元文化语境中的华文文学* / 黄万华主编. 济南: 山东文艺出版社, 2004. 191–198页.
2. 海外华文文学教程/饶芃子, 杨匡汉主编. 广州: 暨南大学出版社, 2009. 272页.
3. 钱虹. 本土内外: 从“台港文学”到“世界华文文学”. *多元文化语境中的华文文学* / 黄万华主编. 济南: 山东文艺出版社, 2004. 31–42页.
4. 涂文晖著. 越华文学的整理与研究. 北京: 社会科学文献出版社, 2022. 261页.
5. 涂文晖. 越南华文新文学概况及研究述评. *南京师范大学文学院学报*. 南京, 2015. 3月第1期. 100–107页.